

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

27 квітня 2016 року

м. Київ

*Судова палата у цивільних справах
Верховного Суду України у складі:*

<i>головуючого</i>	<i>Романюка Я.М.,</i>		
<i>суддів:</i>	<i>Гуменюка В.І.,</i>	<i>Сімоненко В.М</i>	
	<i>Охрімчук Л.І.,</i>	<i>Яреми А.Г.,</i>	

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_1 до публічного акціонерного товариства «Київобленерго» про відшкодування майнової шкоди за заявою публічного акціонерного товариства «Київобленерго» про перегляд судових рішень,

в с т а н о в и л а :

У березні 2013 року ОСОБА_1 звернулась до суду з позовом до публічного акціонерного товариства «Київобленерго» (далі-ПАТ «Київобленерго») про відшкодування майнової шкоди.

Позов мотивовано тим, що вона є власником домоволодіння, що складається із житлового будинку загальною площею W кв.м., двох сараїв загальною площею 51,3 кв.м. та 27,4 кв.м., тимчасової споруди загальною площею 100 кв.м., дерев'яної огорожі довжиною 40 погонних метрів, що розташовані на земельній ділянці по АДРЕСА 1, яке належить їй на підставі свідоцтва про спадщину за законом від 10 квітня 2002 року НОМЕР 1.

ОСОБА_1 є споживачем електроенергії, яку надає ПАТ «Київобленерго».

Домоволодіння позивачки було підключено до електромережі від окремої опори електропередачі.

11 червня 2012 року о 13 год. 00 хв. в проїзді завширшки приблизно 6 метрів, який розташований між парканом позивача та парканом сусідки ОСОБА_2, що веде до знесеного домоволодіння, до якого також була підведена повітряна електрична мережа, яка розташовувалася над зазначеним проїздом, в районі бетонної опори б/н, до якої у минулому було підключено знесене домоволодіння, а не домоволодіння позивачки, виникла пожежа на площі приблизно 8 кв.м., внаслідок якої було знищено та пошкоджено садибу позивача.

Згідно акта про пожежу від 11 червня 2012 року ймовірна причина пожежі – коротке замикання електромережі повітряної лінії електропередач у районі опори електропередач, поруч з якою росли два дерева, через крону яких проходила лінія електропередачі.

Оскільки ПАТ «Київобленерго» здійснює діяльність щодо володіння та обслуговування ліній електричних передач, що є джерелом підвищеної небезпеки й у зв'язку з неналежним виконанням товариством своїх зобов'язань з обслуговування зазначених ліній електропередач, відповідач, як особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану позивачу шкоду відповідно до вимог статей 1187, 1192 ЦК України.

Ураховуючи наведене, ОСОБА_1 просила стягнути з відповідача спричинені їй збитки в розмірі 248 271 грн та витрати на проведення оцінки зіпсованого нерухомого майна, а всього 256 771 грн.

Рішенням Миронівського районного суду Київської області від 31 березня 2015 року, залишеним без змін ухвалою апеляційного суду Київської області від 31 березня 2015 року, позовні вимоги задоволено частково. Стягнуто з ПАТ «Київобленерго» на користь ОСОБА_1 завдану майнову шкоду в розмірі 181 726 грн. Вирішено питання про розподіл судових витрат.

В задоволенні іншої частини позовних вимог відмовлено.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23 грудня 2015 року касаційну скаргу ПАТ «Київобленерго» відхилено, рішення судів попередніх інстанцій залишено без змін.

У поданій до Верховного Суду України заяві ПАТ «Київобленерго» просить скасувати судові рішення в справі та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог, посиляючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме статті 1187 ЦК України, пунктів 49-52 Правил користування електричною енергією для населення, затверджених Постановою Кабінету міністрів України № 1357 від 26 липня 1999 року (далі – Правила № 1357).

Заслухавши суддю-доповідача, пояснення представників ПАТ «Київобленерго» – ОСОБА_3, ОСОБА_4 на підтримання заяви, перевіrivши доводи заяви, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що заява задоволенню не підлягає.

Відповідно до змісту ст. 360-5 ЦПК України Верховний Суд України відмовляє у задоволенні заяви, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися, або норми права у рішенні, про перегляд якого подана заява, були застосовані правильно.

Судом встановлено, що позивач є власником домоволодіння, яке складається із житлового будинку загальною площею W кв. м., двох сараїв загальною площею 51,3 кв. м. та 27,4 кв. м., тимчасової споруди загальною площею 100 кв.м., дерев'яної огорожі довжиною 40 погонних метрів, що розташовані на земельній ділянці по АДРЕСА 1, яке належить ОСОБА_1 на

підставі свідоцтва про спадщину за законом від 10 квітня 2002 року
НОМЕР 1.

Земельна ділянка, на якій розташована садиба ОСОБА_1 за адресою
АДРЕСА 1 виділена їй на праві власності на підставі рішення Карапишівської
сільської ради Миронівського району Київської області від 16 травня 2008 року.

Позивач є споживачем електроенергії за адресою АДРЕСА 1 к\с НОМЕР
2.

На підставі акта про пожежу від 11 червня 2012 року в АДРЕСА 1 між
парканом ОСОБА_1 та парканом ОСОБА_2, які приблизно знаходяться на
відстані 6 метрів одна від одної, сталася пожежа, внаслідок якої було знищено
та пошкоджено житловий будинок загальною площею W кв.м. (літ.А), двох
сарайв загальною площею 51,3 кв.м. (літ. Б) та 27,4 кв.м. (літ.В), дерев'яної
огорожі довжиною 40 погонних метрів. Орієнтовні прямі збитки становлять
1 505 000 грн, побічні орієнтовні збитки 1 524 545 грн. Ймовірна причина
пожежі – коротке замикання електромережі повітряної лінії електропередач.

Ухвалюючи рішення про часткове задоволення позову, суд першої
інстанції, з висновками якого погодились суди апеляційної та касаційної
інстанцій, виходив із того, що причиною пожежі було коротке замикання
електромережі повітряної лінії електропередач, тобто була наслідком дії
джерела підвищеної небезпеки, а тому енергопостачальна організація, як
власник джерела підвищеної небезпеки, має нести відповідальність, відповідно
до положень статті 1187 ЦК України.

Проте у наданій для порівняння ухвалі Верховного Суду України від
8 грудня 2005 року суд касаційної інстанції, скасовуючи рішення судів
попередніх інстанцій на направляючи справу на новий розгляд до суду першої
інстанції, виходив із того, що сторони перебувають у договірних відносинах і
їхні відносини регулюються Правилами користування електричною енергією
для населення, затверджених Постановою Кабінету міністрів України № 1357
від 26 липня 1999 року. Обов'язок відшкодувати шкоду (збитки) слід
пов'язувати з невиконанням або неналежним виконанням договірних
зобов'язань між споживачем та енергопостачальником, оскільки шкода, завдана
порушенням договірних зобов'язань, може відшкодуватися за зазначеними
нормами позадоговірних відносин тільки у випадках, прямо передбачених
законом. Законом України «Про енергетику» та Законом України «Про захист
прав споживачів» передбачено право споживачів електричної енергії на
відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, згідно із
законодавством. Тому при розгляді справи суду необхідно було керуватися
саме цим законодавством, а не статтями 450 і 440-1 ЦК УРСР, якими
передбачена відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної
небезпеки та заподіяна моральна шкода.

Викладене свідчить про те, що існує неоднакове застосування судом
касаційної інстанції статті 1187 ЦК України та Правила № 1357.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції зазначеної норми матеріального права, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить з такого.

ОСОБА_1 є споживачем електроенергії, що надається ПАТ «Київобленерго», тобто сторони перебувають у договірних відносинах, які регулюються Правилами користування електричною енергією для населення (затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1999 року №1357).

Згідно статті 509 ЦК України зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Відповідно до статті 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог - відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

За змістом статей 610, 611 ЦК України порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання). У разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом.

Згідно статті 901 ЦК України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Відповідно до статті 906 ЦК України збитки, завдані замовнику невиконанням або неналежним виконанням договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем, у разі наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.

Звідси вбачається, що обов'язок відшкодувати шкоду (збитки) слід пов'язувати з невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань між споживачем та енергопостачальником, оскільки шкода, завдана порушенням договірних зобов'язань, може відшкодовуватися за зазначеними нормами позадоговірних відносин тільки у випадках, прямо передбачених законом.

Закон України «Про електроенергетику» визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці і регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і

використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом прав споживачів і працівників галузі. Цим Законом передбачено право споживачів електричної енергії на відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, згідно із законодавством (статті 24-1, 25 Закону).

Згідно статті 24 вищезазначеного Закону електропередавальні організації зобов'язані забезпечувати належний технічний стан та організацію експлуатації об'єктів електроенергетики відповідно до вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж та енергетичного обладнання, надійне та якісне постачання (транспортування) енергії згідно з умовами ліцензій та договорів.

Згідно пунктів 38, 42 Правил № 1357 енергопостачальник зобов'язується гарантувати безпечне користування послугами, пов'язаними з електропостачанням, за умови дотримання споживачами вимог правил безпечної експлуатації внутрішньої електромережі, електроустановок та побутових електроприладів; споживач електричної енергії зобов'язаний не перешкоджати обрізуванню гілок дерев, які ростуть на території, що належить споживачу, для забезпечення відстані не менше 1 метра від проводів повітряної лінії електромережі напругою 0,4 кВ та на відстані 2 м для електричних ліній напругою 10 кВ.

Захист прав споживачів електричної енергії, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюється цим Законом, Законом України «Про захист прав споживачів» та іншими нормативно – правовими актами (частина друга статті 25 Закону).

Споживач енергії зобов'язаний використовувати енергію лише на підставі договору з енергопостачальником, дотримуватися вимог нормативно-технічних документів та договору про постачання енергії (стаття 26 Закону).

Правовий аналіз вищенаведених норм права дає підстави для висновку, що в разі наявності між сторонами договірних правовідносин, положення статті 1187 ЦК України, якою передбачено відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, до спірних правовідносин застосуванню не підлягають.

Таким чином, у справі яка переглядається, суди дійшли помилкового висновку про те, що до договірних правовідносин, які існують між сторонами, підлягає застосуванню норма статті 1187 ЦК України, відповідальність за якою застосовується в деліктних правовідносинах.

Судами встановлено, що згідно акта про пожежу від 11 червня 2012 року ймовірна причина пожежі – коротке замикання електромережі повітряної лінії електропередач у районі опори електропередач, поруч з якою росли два дерева, через крону яких проходила лінія електропередачі.

Відповідно до пункту 13 типового договору про користування електричною енергією енергопостачальник зобов'язується забезпечувати надійне постачання електричної енергії згідно з умовами ліцензій та договором

про користування електричною енергією; гарантувати безпечне користування послугами, пов'язаними з електропостачанням, за умови дотримання споживачем вимог правил безпечної експлуатації внутрішньої електромережі, електроустановок та побутових електроприладів.

Згідно із пунктом 11 даного договору споживач електричної енергії зобов'язується не перешкоджати обрізуванню гілок дерев, які ростуть на території, що належить споживачу, для забезпечення відстані не менше 1 метра від проводів повітряної лінії електромережі.

З урахуванням пунктів 38, 42 Правил № 1357, положень статті 24 Закону України «Про електроенергетику», а також пунктів 11, 13 типового договору про користування електричною енергією енергопостачальник несе відповідальність за обрізання дерев, а тому задовольняючи позов про відшкодування майнової шкоди суди хоча й не врахували, тих обставин, що до спірних правовідносин не підлягає застосуванню норма статті 1187 ЦК України, однак вірно вирішили спір по суті та з урахуванням того, що внаслідок винесення судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду України власного рішення результат по суті спору не зміниться, тому судові рішення судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій слід залишити без змін.

Керуючись пунктом 1 статті 355, пунктом 2 частини першої статті 360-3, частиною першою статті 360-5 ЦПК України, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

У задоволенні заяви публічного акціонерного товариства «Київобленерго» відмовити.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 ЦПК України.

Головуючий

Я.М. Романюк

Судді:

В.І. Гуменюк

Л.І. Охрімчук

В.М. Сімоненко

А.Г. Ярема

**ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ
у справі за № 6-261цс16**

Згідно статті 901 ЦК України за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника)

надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором.

Відповідно до статті 906 ЦК України збитки, завдані замовнику невиконанням або неналежним виконанням договору про надання послуг за плату, підлягають відшкодуванню виконавцем, у разі наявності його вини, у повному обсязі, якщо інше не встановлено договором. Виконавець, який порушив договір про надання послуг за плату при здійсненні ним підприємницької діяльності, відповідає за це порушення, якщо не доведе, що належне виконання виявилось неможливим внаслідок непереборної сили, якщо інше не встановлено договором або законом.

Звідси вбачається, що обов'язок відшкодувати шкоду (збитки) слід пов'язувати з невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань між споживачем та енергопостачальником, оскільки шкода, завдана порушенням договірних зобов'язань, може відшкодуватися за зазначеними нормами позадоговірних відносин тільки у випадках, прямо передбачених законом.

Закон України «Про електроенергетику» визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці і регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом прав споживачів і працівників галузі. Цим Законом передбачено право споживачів електричної енергії на відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, згідно із законодавством (статті 24-1, 25 Закону).

Згідно статті 24 вищезазначеного Закону електропередавальні організації зобов'язані забезпечувати належний технічний стан та організацію експлуатації об'єктів електроенергетики відповідно до вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж та енергетичного обладнання, надійне та якісне постачання (транспортування) енергії згідно з умовами ліцензій та договорів.

Згідно пунктів 38, 42 Правил № 1357 енергопостачальник зобов'язується гарантувати безпечне користування послугами, пов'язаними з електропостачанням, за умови дотримання споживачами вимог правил безпечної експлуатації внутрішньої електромережі, електроустановок та побутових електроприладів; споживач електричної енергії зобов'язаний не перешкоджати обрізуванню гілок дерев, які ростуть на території, що належить споживачу, для забезпечення відстані не менше 1 метра від проводів повітряної лінії електромережі напругою 0,4 кВ та на відстані 2 м для електричних ліній напругою 10 кВ.

Захист прав споживачів електричної енергії, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюється цим Законом, Законом України «Про захист прав

споживачів» та іншими нормативно – правовими актами (частина друга статті 25 Закону).

Споживач енергії зобов'язаний використовувати енергію лише на підставі договору з енергопостачальником, дотримуватися вимог нормативно-технічних документів та договору про постачання енергії (стаття 26 Закону).

Правовий аналіз вищенаведених норм права дає підстави для висновку, що в разі наявності між сторонами договірних правовідносин, положення статті 1187 ЦК України, якою передбачено відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, до спірних правовідносин застосуванню не підлягають.

Суддя

Верховного Суду України

Я.М. Романюк